

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofdredacteur:
L. F. Tijnstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE

Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Haatgevoelens?

De gruwelverhalen komen in dezen tijd niet alleen uit de gerechtszaal van Neurenberg; zij komen, in nóg grooter aantal en in een nog grootere satanische verscheidenheid, uit Nederlandsch Oost-Indië. Zij komen tot ons bij monde van uit Indië hier aangekomen geëvacueerde landgenooten, zij zijn te lezen in de kolommen onzer dag- en weekbladen, — het „Indisch Nieuws” heeft er verscheidene, met bloedend hart, moeten brengen —, en zij vinden hun onweerlegbare documentatie in tal van foto's, die men niet dan met afgrijzen, gepaard met gevoelens van felle verontwaardiging, in handen neemt. De beschrijving van de wijze waarop de terroristen in blinde woede zich heben geworpen op weerloze land- en rijksgenooten, heeft de gansche wereld ervan overtuigd, dat een „republiek” waarin deze gevallen zich kunnen voordoen, voor goed naar rechten van onafhankelijken, beschaafden staat heeft verspeeld.

Dit was te verwachten, wanneer men zich goed realiseert, hoe de „republiek” van Soekarno tot stand is gekomen. Zij is een schepping van Japan en alleen reeds door dit feit heeft zij zich buiten de beschaving geplaatst. In nog veel erger mate dan de Duitschers hebben de Japanners in de door hen bezette gebieden het evangelie van den haat gepredikt. Er is geen uiting onzer hoog ontwikkelde cultuur, die voor hun barbaarsche handen gespaard is gebleven. Onze strijd tegen de terroristen is de voortgezette strijd tegen Japan en tegen het Japansche barbaarsdom.

Wie de barbaarsche daden der terroristen zou willen zien in het licht der verhouding tusschen „Indonesiërs” en „Hollanders” zou een zeer groote fout maken, want het optreden der terroristische horden staat volkomen buiten deze verhouding. De Inlander haat den Hollander niet. Soekarno en de zijnen mogen nog zoo zeer den mond vol hebben over de gehate blanda's, die als vreemdelingen zoo goed als vogelvrij verklaarde elementen zijn geworden, buiten den kring der door de Japanners vergiftigde Soekarnisten, is van haatgevoelens geen sprake. De overgrote meerderheid der inheemsche bevolking van den Archipel, — met acht-en-negentig procent zijn we

vermoedelijk nog aan den lagen kant! —, kent geen haatgevoelens jegens ons. Zij die hierover nog eenigen twijfel mochten koesteren, moeten het volgende eens bedenken.

Toen in Maart 1942 de Japanners op Java binnenvielen, waardoor vanzelfsprekend verwarring ontstond, profiteerden, — een algemeen verschijnsel bij alle volkeren onder soortgelijke omstandigheden —, rampokkende benden van de gelegenheid hun slag te slaan. Gedurende de weken, waarin de Japansche troepen oprukten, leefden onze mannen, vrouwen en kinderen, in de steden en vooral in de binnenlanden, volkomen weerloos tusschen de rampokkende Inlanders. Maar er werd hun geen kwaad gedaan. Geen inlander strekte een schennende hand naar ons uit. Er bleek een wonder van goodwill te bestaan voor de levens der Europeanen.

Er was toen, in die chaotische dagen van Maart 1942, geen sprake van haat van de zijde der massa van de bevolking, zoowel van de massa der ouderen als van de jongeren. Er viel nergens eenig teken van vijandigheid tegen de Europeanen waar te nemen en dit nu zal altijd een sprekend en overtuigend bewijs blijven van de goede verhouding, van de volkomen afwezigheid van haatgevoelens tusschen de Inheemsche en Nederlandsche bevolkingsgroepen.

Men moet zich deze onweerlegbare feiten goed voor oogen stellen, wil men den toestand van heden zuiver beoordeelen. Zolang de inheemsche bevolking nog niet met de Japanners in aanraking was geweest, bleef de uitnemende verhouding tusschen blank en bruin, zooals die altijd had bestaan, onaangetaast. Toen echter stelden de Japanners met duivelsche listen hun geraffineerd propaganda-apparaat in werking en wie, die zich goed rekenschap heeft gegeven van de wijze waarop dit geschiedde, zal er zich over verwonderen, dat de zwakke broeders der inheemsche volksgemeenschap onder den invloed van deze Japansche propaganda kwamen? Wij hebben in het Wes-

ten dezelfde verschijnselen gezien. Een klein deel van de jeugd vooral bleek ontvankelijk voor de schoone leuzen en beloften van den vijand. Die ontwrichte jeugd heeft gretig het gif der Japansche propaganda in zich opgenomen. De inlandsche psyche deed daarbij bovendien nog gunstige factoren gelden. Het is deze door-en-door vergiftigde jeugd in hoofdzaak, die de toestanden van thans heeft geschapen. De jeugd kreeg niets anders te zien en te hooren dan Japansche haatpropaganda tegen het blanke ras. Op 30.000 inheemsche scholen werden de onderwijzers gedwongen haat jegens de Hollanders in te pompen. Er werd een speciaal balspel ingevoerd: „poekoel blanda”, waarbij de bal met een plankje geslagen moest worden en bij iedereen slag weerklonk in koor het: poekoel blanda! De radio, de Maleische pers, alles in handen der Japanners, predikten dag aan dag haat tegen de Hollanders.

Wanneer men dan nog weet, dat een naar alle kanten werkend spionagesysteem, waarvoor geen mensch veilig was, in alle dessa's was doorgevoerd, dan kan men gemakkelijk de feiten van thans verklaren.

De Hooge Islamraad weigerde echter via de Islamitische scholen en moskeeën propaganda voor Japan en tegen de blanda's te maken, zoodat het prediken van den Heiligen Oorlog, wat de Japansche bezetters hadden gewild, volkomen heeft gefaald. Niettemin vormde de vernederende taal dag aan dag op de scholen aan ons adres uitgesproken voor een gedeelte der jeugd, — een zéér gering gedeelte —, voldoende gif om haar tot daden van terrorisme te brengen, zooals wij thans gebeuren zien.

Het is duidelijk, dat dit alles met de verhouding tusschen blank en bruin in Indië in geen enkel direct verband staat. Waar het Japansche gif geen bodem vond om voort te woekeren, — en dat is overal in Indië waar de Soekarnisten geen activiteit hebben kunnen ontwikkelen —, is deze verhouding nog even goed als vóór de komst der Japanners. Maar zelfs dáár, waar de Japansche propaganda aanvankelijke successen kon boeken, waren de Japansche maatregelen al spoedig van dien aard, dat men het ver-

(Slot zie pag. 5)

Van Londen naar Batavia

De starttoren op het vliegveld te Basrah.

Op het vliegveld Almaza bij Caïro, waar we om kwart over vier plaatselijken tijd landden, waren de douane-ambtenaren met hun rooden fez en krijgshaftig uiterlijk lastiger dan waar ook ter wereld. Of het moest zijn, dat hun Perzische collega's met die eer willen weglopen. Aan de laatsten heb ik nog kwade herinneringen uit den tijd, toen ik mijn reis door Iran maakte, kort voor den tweeden wereldoorlog. Het verschil tusschen den Egyptenaar en den Pers is alleen, dat de eerste nog den schijn van beleefdheid poogt op te houden en de laatste van zijn xenofobie openlijk blijkt geeft. Het is een kwestie van smaak wie van beiden men refereert.

Bij Heliopolis House Hotel (afgrijselijk pleonasme), of kortweg H.H.H. — ook in Egypte heeft de afkortingsmanie zijn intrede gedaan — werd ons gezelschap uit de nauwe truck gespuid. Heliopolis House is de gelijknamige buitenwijk van Caïro in een vreemde mengeling van Oost en West. Allereerst de bouwtrant, die van

binnen lichtelijk aan den Moorschen stijl doet denken en van buiten Europeesch aandoet. Maar ook de cliëntèle is bont. Rijke Egyptenaren en Syriërs, Fransche demoiselles van een dansgezelschap, juist uit de Libanon aangekomen, Britsche officieren, Amerikaansche zakenlieden en talloze onbestemde schoonheden van dito leeftijd en nationaliteit wemelen er dooreen. De grenzen zijn hier moeilijk te trekken. Demi-mondaines en eerbare schoonen zijn nauwelijks te onderscheiden, evenmin als de spionnen van meer alledaagsche liefalligheden.

De nieuwe dag bracht verrassingen van verschillenden aard. Ons gezelschap, dat vol goeden moed naar Almaza vertrokken was en de weën van de zeurige ambtenarij alreeds doorstaan had, werd zonder pourparlers weer in de truck geladen en bij H.H.H. ontscheept. Want... „de piloot had kiespijn”.

Daar stonden we om zeven uur 's morgens in een hotel, dat in dezen prillen

*Een
ongewone
reis
in
bewogen
dagen*

(Vervolg)

ochtendstond een landerige after-the-season steer ademde, met witgerokte en groen of rood omgorde bedienden, die den grond afstoffen en aschbakken leegden.

Er waren er, die maar weer in bed kropen en anderen, die de whisky-soda aanspraken. Ik nam voor de zekerheid maar een tweede ontbijt, nógmaals met ham and eggs. Dat gaf ondergrond.

Na afloop van dit weelderig gebeuren maakte ik met een kapitein van de R.A.F. een plan de campagne op. Het beroemde museum met zijn fameuze archeologische collectie was dien dag helaas gesloten. En zoo moesten we ons ochtendprogramma beperken tot de welhaast even beroemde moskee van Mohammed Ali.

Toen we den hoogen heuvel opgezwoegd waren, vanwaar het oude fort en de moskee den ganschen omtrek beheerschen en juist de sloffen hadden aange-trokken over onze onkuische schoenen, om de moskee binnen te treden, hield mij een hadji staande, kenbaar aan zijn witte hoofdbedekking.

„I'll foretell your future”, stamelde hij in gebroken Engelsch. Ik wilde doorloopen, om het gefeemel en den aanslag op mijn beurs te ontgaan.

„No, sir, no... I don't want money”, en de hadji, die blijkbaar mijn gedachten had geraden, hield mij tegen.

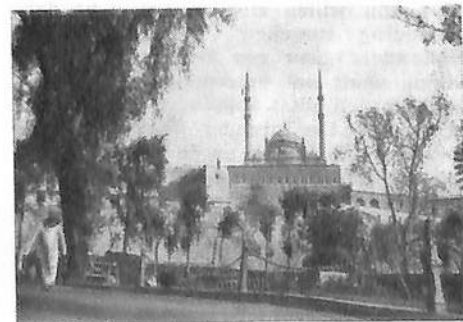
Dat was een nieuw aspect. Een voorspeller pro deo en dan nog wel een hadji. Het geval begon met te intrigeren.

De oude hadji, een ineengeschrompeld manneke, keek mij met zijn kleine peinzende oogjes aan, en vervolgde: „Ik zag U den heuvel opkomen en ik zag een vriend van het Oosten. U bent opbruissend, net als sodawater, maar uw hart is week. Er is vaak een strijd tusschen uw gemoed en verstand. Dat zal zoo blijven, uw leven lang...” De oude man zweeg even en vervolgde:

„Uw leven was een tijdlang hard en het zal vaak nog veel harder zijn. Maar toch zult ge iets bereiken. Op artistiek gebied. Laat pas misschien, maar laat U niet ontmoedigen; talenten rijpen langzaam.

De romantiek is het bloed en gif van uw leven. Ja, ook het gif. U bent geen practisch mensch. Het ware beter, dat U als Oosterling geboren waart. Allah zegene U. En gij zult twee kinderen verwekken. Ge zult U nooit bekommeren om geld en toch zal het er altijd in overvloed zijn. Ge zult leven een lange lengte van dagen. Uw geest zal helder zijn en uw gemoed kinderlijk tot uw dood. Allah zegene U...”

En de hadji — of had hij zich maar vermomd? — verdween, even onverwacht als hij gekomen was...

Moskee van Mohammed Ali.

We wandelden de moskee binnen en bewonderden het prachtige gewelf, het doorzichtige albast en kostelijke marmer. Van een gedistingeerde schoonheid, die zelfs den meest Westerschen Westerling bekoort, ademt deze tempel een wonderlijk verheven sfeer. Honderden lampjes hangen er, die bij avond schitteren boven de geloovigen, die ter bede gaan. Rijzig staan er de vier pilaren, die het hooge gewelf aan de zijden stutten.

Aan de achterzijde, waar een met goud bekleed gestoelte staat, loopt een smalle gang met wanden van gevamd albast. Wie daar gaat staan, zijn gezicht naar het Oosten richt, zijn gedachten concentreert op den Allerhoogste en een wensch uitsprekt, die kan verzekerd zijn van de vervulling, zoo heet het.

Ik stond juist bij de nauwe passage, of daar dook naast mij op... de oude hadji, of wie hij dan ook wezen mocht, die mij op den binnenhof al had aangesproken.

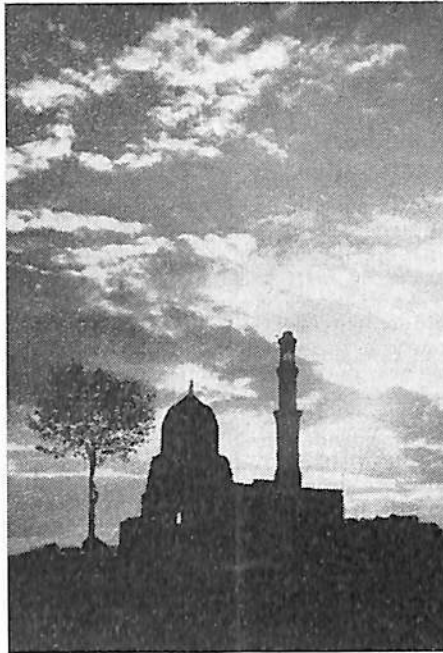
„Wensch, wensch... en het zal uw geluk zijn. Denk aan den Allerhoogste en wat U het dierbaarst is.” De oude man vatte mijn hand. „Zóó, zóó”, en hij bracht mijn gezicht naar het Oosten en mijn voorhoofd tegen het koele albast.

Of ik wilde of niet, ik deed het. En ik wenschte...

„Good, good, my boy”, zei de oude. En weg was hij, snel en geluidloos, als hij was opgedoken.

Toen ik weer buiten stond, parelden zweetdruppeltjes op mijn voorhoofd. Het was in die moskee toch niet zoo koel geweest, als ik gemeend had...

De Nijl, de voedster van Egypte en moeder van een der oudste en hoogste culturen ter wereld, slingert zich om en door Caïro. Van verre komen haar wateren, van de Blauwe Nijl, uit de bergen van Abessinië en zij stroomden uit in een breede delta. Zij voedt de akkers en laat de katoen, Egypte's rijkdom, welig was-

Avondschemering in Caïro.

sen op den ouden bodem, waar zich eeuwen geleden een stuk Bijbelsche geschiedenis afspeelde en eens de Pharao's troonden.

Voor mij is de Nijl nog heiliger dan de Ganges. Als ge het slibbige water ziet van de Nijl, dan is dat het zog voor Egypte's kinderen. Als ge kijkt naar den breeden zwaai van haar zwenkingen, dan peinst ge wat ze in die verten daarachter heeft gewrocht aan materieel en geestelijk gewin.

Verleden en heden, heden en toekomst reiken elkaar de hand, in de Nijl, op de Nijl en over de Nijl.

De typische booten met hun kromge-

bogen masten, — ge weet wel, die schepen, waarmee John Knittel zijn Hakim van Assiuth naar Caïro liet reizen — ze liggen en varen er nog. Ze brengen en halen katoen, zout, textiel en hout — al wat de fellahs voortbrengen en behoeven.

De Nijl leert U Egypte kennen. Want Caïro is niet Egypte. Caïro is een internationale metropool. Zoo was het voor den oorlog en nu nog meer, nu er zooveel geallieerde troepen zijn gelegerd, Caïro is een stad, en bijna een verlengstuk van het Westen, als zoovele groote steden in het Midden- en Verre Oosten.

Maar de Nijl voert U naar het platteland, waar de fellahs, de boeren, wonen. Dáár leeft het echte Egypte. De stroom bevrucht er de akkers en zorgt voor lavenis in de schrikkelijke droogte.

Wie de Nijl ziet, voelt haar magische scheppingskracht als van een moederschoot.

Het was een heete middag en ik stond een oogenblik in twijfel of ik niet op een van de typische booten zou stappen om me op de koele rivier een eind te laten varen in de richting van Assiuth, vanwaar El Hakim kwam. Misschien zou ik dan iets deelachtig worden van de magische kracht van het water en van den grooten geest van den geboren heelmeester.

Maar mijn R.A.F.-vriend hield zich aan het programma en zoo stapten we gebeden tegen half vier 's middags in Gizeh uit de volgeladen tram, die tot dichtbij Mena House voert, een groot luxueus hotel, dat uitziet op de pyramiden. Hier, in dit hotel, hield Churchill één van zijn historische besprekingen, gehuld in de strengste discretie, één van de vele conferenties, die het begin aankondigden van groote krijgsoperaties en de nederlaag der as-mogendheden, eerst in Afrika en tenslotte in het bolwerk Europa.

(Wordt vervolgd.)

Van de

Redactietafel

Bij A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij in Leiden is verschenen: „De Repoebliek Indonesia”, drieërlei houding, door S. Hettinga, asp. controleur bij het B.B. van Ned. Indië, met een inleiding van dr. C. Nooteboom.

De heer Hettinga behoorde tot de oprichters van het tijdschrift „De Opdracht”, dat in den bezettingstijd voortreffelijk werk deed ten aanzien van de Indische

voorlichting. Zijn kennis en inzicht uit die dagen hebben zich kunnen verdiepen en verbreedden door zijn verblijf in Indië, waarheen hij na de capitulatie vertrokken was. Zijn helder gestelde, goed gedocumenteerde brochure, geeft een beeld van de politieke situatie op Java, dat voor velen verhelderend zal werken. Op de vraag hoe wij tegenover de „republiek Indonesië” moeten staan, geeft deze brochure een positief antwoord. Wij hopen dat zij hier in Holland in breeden kring mag worden gelezen.

Teekeningen Frida Holleman.

Op blz. 11 en blz. 14 van ons nummer van 16 Februari j.l. heeft men twee teekeningen gereproduceerd kunnen zien, welke karakteristiek waren voor het Indische „barakkenleven”. Doordien bij den opmaak van deze aflevering op het laatste oogenblik enkele stukken tekst moesten worden omgezet, is de naam van de vervaardigster der teekeningen weggevalen. Zij zijn van de hand van mej. Frida Holleman, die zelf alle ellende van het kampeven heeft meegemaakt en die, onlangs hier te lande teruggekeerd, van haar in de kampen vervaardigde teekeningen een tentoonstelling heeft gehouden in de Kunstzalen Plaats in Den Haag, welke expositie veel succes had. Mej. Holleman stelt zich voor ook in andere plaatsen te exposeren.

Wreedheden

• Een medewerker in Buitenzorg schrijft:

Soms klinken de gevallen van wreedheden, welke men verneemt, ongelooflijk, maar het volgende is, helaas, al te waar.

Door de communistische groep „Bandoeng Merah” werd op 19 October een klein Hollandsch vrouwtje uit den trein naar Buitenzorg gesleurd, naar een kampoeng gebracht en levend in een 7 meter diepe put geslingerd, waarna de verzamelde gemeente, met de handen gravend, de put is gaan dichtgooien. De door onze M.P. gegrepen daders verklaarden laconiek dat het een lief, klein vrouwtje was, zacht gezichtje (moeka manis).

Tot de wijze waarop twee Hollandsche dames hier afgeslacht zijn door de B.K.R., nadat eenige leden haar verkracht hadden, doe ik liever het zwijgen toe. De details doen je, hoewel je na 6 jaar oorlog aardig gehard en afgestompt bent, het bloed in de aderen stollen. Zij zijn niet te beschrijven.

Verschillende Chineezzen hebben ook hun leven moeten laten gedurende deze periode van ongebrijdelde moordlust. Verder zijn stellig vele „Indonesiërs” het slachtoffer geworden, waarvan de meest notable wel was de leider van de B.K.R., die met zijn familie van 4 personen „gebatjokt” werd door de T.K.R.

(Slot van pag. 3)

trouwen in de goede Japansche bedoelingen verloor. Men begon terug te verlangen naar de rustige, zekere tijden onder het Nederlandsche bewind. Een jong Javaansch politicus zei eens in den tijd der Japansche bezetting: „Het Nederlandsche bewind wordt nog eens ons ideaal!”

Zóó staan de zaken. En wanneer Soekarno luidruchtig den haat jegens ons predikt, dan weten wij, dat dit niets anders is dan een vorm van voortgezette Japansche propaganda. Het is ons goed recht ons daartegen met hand en tand te verzetten. Tientallen miljoenen verwachten dit van ons. De weg naar Welvaart en Onafhankelijkheid leidt niet door het doodendal van den haat...

Het Ned. Roode Kruis in Indië

Nieuws van ons Vredesfront

1. Dutch Rapwi-camp Kandy.

Zooals we reeds eerder vertelden, zijn heel wat doktoren en verpleegsters, uitgezonden door het Nederlandsche Roode Kruis, te Colombo en elders gestrand.

In het Dutch Rapwi-camp te Kandy werkt thans ons heele team XI, onder leiding van Dr. Mijnlief, verder de voedings-specialiste Dr. Steyn Parvé, Zr. Amiabel van team III, Zr. Kleinegriss van team VIII en Zr. Bajetto van team X. Voorts werkt Zr. Martens in kamp D en Zr. Voorhoeve te Colombo, welke ook van team XI zijn. Onze informaties zijn tot heden niet volledig: de verbindingen zijn slecht. Want naar wij bij geruchte vernamen, is ook Zr. Ketjen te Kandy werkzaam.

Omdat er zooveel menschen van het Nederlandsche Roode Kruis deelnemen aan het kampwerk, geven wij u eenige informaties over Kandy. Ze zijn geput uit een particulieren brief aan Dr. Kroezen, die pas uit Semarang te Batavia teruggekeerd is.

Nu zitten we dan heusch in Kandy, het beloofde land voor vele evacués uit Java. Een treinreis van ongeveer 5 uur bracht ons van Colombo naar Kandy, waar trucks ons voerden naar een kamp, nog 7 mijl verderop.

Het kamp is onderverdeeld in 4 à 5 afzonderlijke kampjes, B 1... enz. We zijn gelegerd in bungalows, elk bestaande uit 5 à 6 kamertjes, waartusschen cementen paden liggen en grasveldjes. Drie personen wonen in één vertrekje.

Zoo hebben we in ons kamp ongeveer 42 van deze barakken. Dit is het speciale gezinskamp. In de andere afdelingen zijn twee-verdiepings-barakken en slapen ze met 18 op een zaal. Ieder heeft een veldbed met matras, klamboe, kussen, 2 dekens en 2 lakens. Echt Hollandsch tusschen 2 lakens slapen.

Er wordt moeite gedaan ons afleiding te geven door lezingen, ontspanningsavonden en films, maar tot nu toe was de bioscoop zeldzaam slecht. Volgende week wordt er een lagere school geopend en kunnen de kinderen weer lessen volgen.

Met de bagage zijn de meesten onzer niet erg gelukkig geweest. Vele koffers waren drijf en drijfmat, niet alleen door regen, maar ook omdat bij het uitladen te Colombo verschillende koffers in zee terecht kwamen, waardoor de inhoud absoluut bedorven is. Van andere valiezen waren in Kandy de sloten verbroken en was er uitgehaald, wat de „heeren" konden gebruiken. Den eersten dag brak er in een van de barakken, die van hout zijn en bovendien met atap bedekt, brand uit. Met een droge periode achter ons, was er niet meer dan een lichte bries noodig, om al gauw meer dan één barak in lichte laaie te zetten. U kunt zich voorstellen hoe wij, die net goed en wel geïnstalleerd waren, met den boel gesleept hebben, om zoover mogelijk van de brandzone af te komen. Het is nog vrij goed terecht gekomen, dank zij de heele Kandy-brandweer.

Tot zoover de brief. Het *Dagblad* gaf uit andere particuliere brieven een veel ernstiger indruk van den brand en meldde, dat de helft van het betrokken vrouwenkamp is platgebrand en de daar ondergebrachte evacués hierdoor van hun laatste bezittingen zijn beroofd. Het vertelt ook, dat verschillende jongelui onder de evacués kranig geholpen hebben bij het blusschen. Eenigen hunner gingen een brandende barak binnen om daar gelegerde Britsch Indische soldaten naar buiten te dragen. Ook de brandende ammunitie-opslagplaatsen gingen ze binnen, om zooveel mogelijk kistjes ammunitie in veiligheid te brengen.

Onze verpleegsters heeft dit ongeval niet veel extra werk bezorgd, want behoudens verbrande hoofdharen en lichte brandwonden, werden geen ongelukken gemeld.

De vischverkoopers zijn weer in actie.

2. Het Irene-kamp te Singapore.

Zr. M. G. D. van Gent schrijft ons d.d. 14 Januari uit Singapore:

Wij hebben er de reis met ons viertjes goed afgebracht, zij het met een onderbreking van één nacht te Palembang, waarheen we terug moesten gaan, omdat het weer te slecht was.

In Singapore werden we met blijdschap ontvangen door Dr. Sichterman en in het

Irene-kamp gestopt. Dit kamp ligt ongeveer 20 mijl van Singapore in de heuvels. Het is een gewezen Punjab-kazerne, gebouwd in 1939. Het is dus een modern complex, met voldoende badkamers en toiletten, waar volop water is.

Verder is er vrijwel aan alles gebrek. Voedsel is niet daverend, alleen biscuits en voor warme maaltijden een soort huts-pot van een inlandsche aardappel, die zoetig is (de oebi? Lx).

Voorals aan medische hulpmiddelen is gebrek, b.v. in het heele hospitaal is 1 thermometer en die is nog geleend, evenals de ondersteek.

De stemming tegenover ons is uitstekend. De reeds aanwezige verpleegsters schenen het prettig te vinden wat minder te doen te krijgen.

De vier zusjes, die naar Singapore geridigeerd werden, zijn Zr. van Gent, Zr. Visser, Zr. Verleur en Zr. Muskens.

3. Ons werk te Soerabaia.

Dr. van Mervenée, die aangesteld is in het St. Vincentius-ziekenhuis aan de Reiniersboulevard te Soerabaia, vertelt ons d.d. 2 dezer het volgende:

Team IX, waarvan ik de leider ben, is als het ware opgelost in het geheele personeel van de ziekenhuizen ter plaatse.

13 December j.l. arriveerden hier zes Nica-zusters; 14 December volgden 7 zusters van het Nederlandsche Roode Kruis, te weten de Zrs. Brouwer, Grobbe, Van Fraayenhove, Vos de Wael, Noort, Wilms en Van Loon.

16 December kwam hier de heer Hoogerdijk, de mannelijke hulpkracht van

team IX. De heer Hoogerdijk doet hier wel zeer verdienstelijk werk, vooral bij de inrichting van het Ziekenhuis van het Leger des Heils, dat de volgende week in gebruik genomen kan worden (en recht tegenover het St. Vincentius-ziekenhuis ligt, Ix). Zijn jarenlange Indische ervaring en grondige kennis van de Maleische taal maken hem zeer geschikt voor dit werk, waarbij o.a. met koelies moet worden gewerkt.

21 December voegden nog 2 Nica-zusters zich bij ons en Dr. Kapsenberg. Deze zal het werk van Dr. Veldhuyzen, die naar de Marine teruggekeerd is, overnemen.

30 December arriveerden vier gediplomeerde- en 2 hulpverpleegsters plus drie assistenten van den tandarts.

Dr. Kop, gedurende vele jaren chirurg te Soerabaia, is weer teruggekeerd en treedt op als 1e chirurg in het Ziekenhuis.

De apotheek in het Ziekenhuis van het Leger des Heils wordt thans ingericht door onze apothekers-assistente en zal zeer spoedig in gebruik genomen worden.

In het Roomsche Katholieke Ziekenhuis zijn ruim 200 patiënten opgenomen, n.l. Europeanen, Chinezen en Indonesiërs. Een deel van deze patiënten hebben wij overgekregen van de Britten.

Volgende week zullen de poliklinieken in het Ziekenhuis van 't Leger des Heils geopend worden en zal een begin worden gemaakt met het overbrengen van patiënten van het R.K. Ziekenhuis naar dat van het Leger des Heils.

Wij kunnen hieraan toevoegen, voor hen, die bij Soerabaia speciaal geïnteresseerd zijn, dat de nieuwe C.B.Z. door de Koninklijke Marine in gebruik genomen wordt. Het bekende Darmo-ziekenhuis heeft door de gevechten nogal geleden en zal niet zoo spoedig gereed zijn voor herinrichting tot zijn aanvankelijke bestemming.

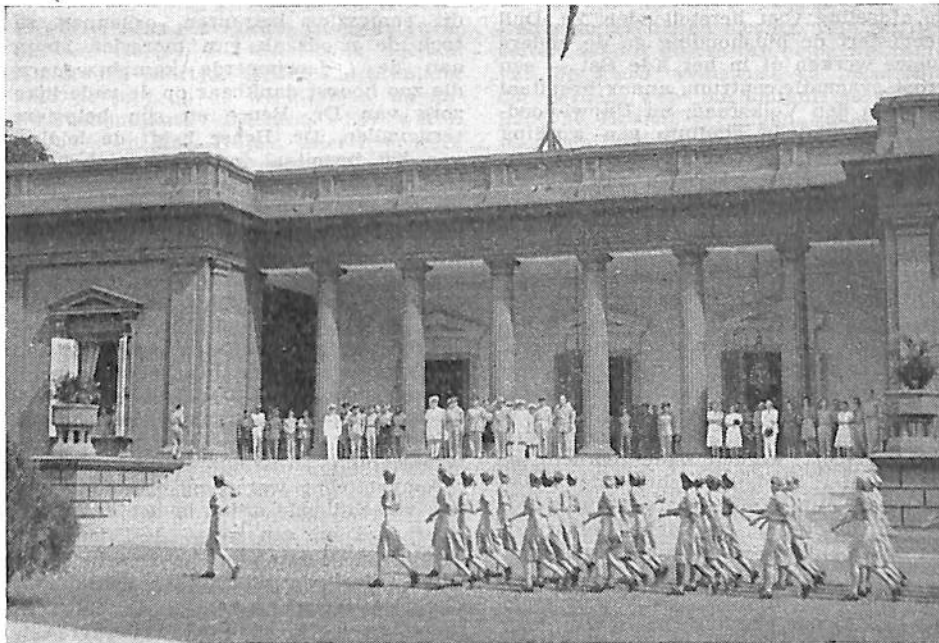
Ook de stad zelf is lang niet ongeschonden uit den strijd te voorschijn gekomen. Maar blijvers en terugkomers slaan gezamenlijk de hand aan den ploeg, om de orde te herstellen en alles wordt gedaan, om de heerschende rust te handhaven. Het is verblijdend, dat doktoren en verpleegsters in de voorste gelederen van den opbouw staan en daarmee het bewijs leveren, dat zij vurig bereid zijn de lijdende menschheid te helpen uit de bestaande groote nood te geraken.

4. Medan-verpleegsters „liften” per bommenwerper.

Zr. M. S. Varekamp schrijft ons d.d. 16 Januari uit Medan:

Zoals u zich misschien herinnert, waren Zr. Kroes en ik 30 December op het vliegveld en men had ons vergeten te boeken! Wij zijn dien ochtend nog naar Singapore gekomen, liftende met een bommenwerper, en hebben daar 10 dagen gewacht op een vliegtuig voor Medan. We zijn hier 9 Januari aangekomen. Dr. Hinge was erg enthousiast, dat hij gediplomeerde krachten kreeg.

We zijn meteen den volgenden dag aan het werk gegaan in het ziekenhuis in de Timorstraat. We zitten samen in de afdeling „geesteszieken”, en hoewel dit heel iets anders is, dan wij ons voorgesteld hadden, hebben we hier toch het prettige gevoel noodig en nuttig te zijn.

Vrijwilligsters Vrouwenkorps passeert Paleis.

want de zusters, die bij ons werken — allemaal menschen uit de kampen — zijn stuk voor stuk zóó afgewerkt en moe en hard toe aan „Holland”. Met de booten — en speciaal de hospitaalschepen — zullen weliswaar hier vrijwel alle patiënten weg gaan en dan zal er vermoedelijk voor ons hier niet zoo veel meer te doen zijn. Maar dit is van later zorg. Als alle schepen zoo vlot komen als de *Noordam*, hebben wij hier over 6 maanden nog patiënten genoeg, en is onze afdeling vast wel propvol. De *Noordam* is hier langzamerhand een obsessie geworden, de bron van de méest wilde verhalen en zenuwstorende geruchten, en van steeds nieuwe teleurstellingen.

De desorganisatie, het langs en naast elkaar werken en de corruptie vieren hier evenzeer hoogtij als overal elders.

Ik heb het gevoel, dat we eigenlijk nog tekort schieten en wij veel meer zouden kunnen doen voor deze menschen, die na vijf maanden „vrede” nog achter prikkeldraad zitten en aan wie ieder gevoel van „nieuw begin” of „opbouw” ontbreekt.

Zoo voelt Zr. Varekamp de zenuwslopende teleurstelling der Medansche bevolking reeds bij oppervlakkige kennisgeving aan. De toestand ter plaatse is dan ook inderdaad onbehagelijk, naar de Medan-correspondent voor Java, Wim Klooster, d.d. 10 Januari meldde, voornamelijk door de strubbelingen tusschen de groote Chineesche gemeenschap en de extremistische Indonesiërs. Ontvoeringen zijn nog aan de orde van den dag.

Zoals Zr. Varekamp terecht opmerkt, is het „drama van de *Noordam*” de nekslag geweest van het moreel van honderden geïnterneerden, echter niet alleen te Medan, ook op Java. Steeds weer veranderde niet enkel het schip van bestemming, maar werden ook de prioriteits-eischen plotseling gewijzigd. Hetgeen beteekent, dat velen, die reeds aanzegging kregen te moeten vertrekken, onverwacht uitstel krijgen en anderen, die nog niet op vertrek hadden gerekend, even onverwacht zich gereed moeten maken

voor de afreis. De afreis... wanneer?

Door de zeer slechte behandeling der vroegere geïnterneerden in de beruchte Sumatra-kampen, is het aantal medische prioriteits-gevallen te Medan zóó groot, dat oorlogs-weduwen en weezen haar prioriteit zagen vervallen, waartegen zij protesteerden in een telegram aan minister Logemann. Het bevatte tevens de klacht, dat van officieele zijde tot dusver niets gedaan is om haar moeilijkheden en zorgen te verzachten. De Delische afdeling der Orde van Vrijmetselaren drong tegelijkertijd aan op bevordering van gezinshereeniging, daar het uitblijven van effectieve maatregelen terzake noodlottige en demoraliserende gevolgen heeft, die zich reeds in Medan duidelijk beginnen te openbaren.

Ziedaar de facetten van den grooten steen des aanstoots, die evacuatie heet, en voor honderden een zoodanig struikelblok is op hun weg naar lichamelijk en geestelijk herstel, dat „het verstand hen begeeft”. Medan is helaas niet de eenige plaats, waarin de afdeling geesteszieken een zoo trieste uitbreiding eischt.

5. Vreedzame bezetting van den Volksraad.

Het bekende Volksraad-gebouw aan het Hertogpark te Batavia is vreedzaam bezet geworden door Roode Kruis-werksters.

Het hoofdgebouw is een hospitaal geworden. Het paviljoen is bereids bevolkt door een bezetting van Nederlandsche Roode Kruis-krachten. Op het oogenblik huist er genoegelijk ons heele team X. Het paviljoen verleent tevens gastvrijheid aan de Zrs. Elsendoorn, Stuy en Stoter van team 104, aan zeven pendelteamers, aan de mannelijke hulpkrachten Van Langen en Viezee en tenslotte — tijdelijk — aan het heele team II, onder leiding van Dr. Kroezen, dat pas van Semarang is gekomen, waar het uitstekend geholpen heeft bij de evacuatie van geïnterneerden uit Midden Java.

Dr. Flach, de leider van team X, woont in Hotel des Indes en is daar arts van

de afdeling voor herstellenden. Zr. Dull bemoeit de huishouding en de andere zusjes werken óf in het Xde Bat — een groot evacuatie-centrum, annex hospitaal — óf in den Volksraad, nu Rapwi-noodhospitaal, dat in stadium van wording verkeert. Het heeft een prachtige, Amerikaanse outfit gekregen aan materiaal, waarmee het een lust is te werken.

De eerste gasten zijn evacués van het eerste transport, dat Dinsdag 22 Januari onder geleide van de Indonesische veiligheids politie is overgebracht van Malang naar Batavia. De groep was gekozen uit de lichamelijk sterken en bestond uit 156 personen, waarvan velen opvallende oedeemverschijnselen vertoonden, maar daar zijn we helaas over de heele linie al aan gewend. De gezonden van het transport werden ondergebracht in een vroeger Studenten-tehuis, de zwakkeren en hun familieleden, 44 in getal, vonden onderdak in den Volksraad. Jeeps, ambulance-wagens en trucks reden af en aan, om menschen en bagage snel onder te brengen. De vermoeiende reis had 55 uur geduurd, maar was goed georganiseerd geweest en het optreden van den leider zelfs uitgesproken hoffelijk. Tijdens de reis was ruim voldoende eten van goede kwaliteit uitgedeeld. De ex-geïnterneerden waren zeer ontroerd, toen ze in Batavia voor het eerst na bijna 5 jaar de Nederlandsche driekleur zagen wapperen en begroetten haar met luid gejuich. Het was een groote verrassing voor de reizigers, dat hun reeds direct bij aankomst een Roode Kruis-pakket werd uitgereikt. Het Nederlandsch Indisch Roode Kruis, dat de distributie der pakketten in handen heeft, had het benodigde aantal op eerste aanvraag ter beschikking gesteld en het Nederlandsche Roode Kruis transporteerde deze gaven en deelde ze in beide toevluchtsoorden uit. Dat gaf een vroolijke opwinding onder de menschen, die zich ondertusschen te goed deden aan de heete koffie en het heerlijke maal, dat onze zusjes hen onder hartelijke woorden van welkom en aanmoediging voorzetten. De kindertjes, die er over het algemeen bleek en ernstig uitzagen, waren nog het meest verrukt van zoo iets raars als een vork, en probeerden daarmee zelfs de soep naar binnen te werken.

Het gezelschap toonde een haast onverzadelijken honger naar nieuws, afgesloten als ze geweest waren van God en goed mensch, zooals ze zeiden. Intusschen was de overgrote meerderheid zóó doodvermoeid, dat maar vroeg bedtijd werd geblazen en allen zich met een voldaan en dankbaar gevoel van veiligheid op de zachte bedden ter ruste legden.

Hopen wij, dat onze Roode Kruis-werkers nog veel hulp mogen bieden aan meerdere Oost- en Midden-Java-transporten. Ze zijn daartoe van harte bereid en dergelijk werk bevordert de onderlinge saamhoorigheid en een goeden team-geest.

6. Team I helpt het Kramatkamp.

Gisteren waren onze secretaris Stokmans en ondergeteekende te gast bij team I, dat onder leiding van Dr. Bense zulke waardevolle diensten bewijst aan de bevolking van het Kramatkamp. Hun werkzaamheden zijn meer van socialen dan van medischen aard en hoewel allen

dit eenigszins betreuren, erkennen zij toch de noodzaak van moreelen steun aan de gedeprimeerde kampbewoners, die zoo hoogst dankbaar op de vaderlijke zorg van Dr. Bense en zijn helpsters terugvallen. Dr. Bense heeft de leiding van het hospitaal in handen gehouden, „om nog een beetje arts te blijven”, zegt hij met een knipoogje. De 45 patiënten laten hem tijd genoeg om zich te wijden aan de rompslomp van administratie, die „evacuatie van geïnterneerden” heet. Menschen gaan en nieuwe menschen komen. Ze hebben allemaal hun eigen leed en zorg en moeilijkheden en zijn o zoo gelukkig, als ze een begrijpend mensch tegenover zich voelen, die de psyche van de ex-kampbewoner aanvoelt en genegen is zich voor ieders persoonlijk lot te interesseren.

Aanvankelijk waren er 400 nonnetjes van verschillende orden in het kamp geïnterneerd en een groot deel van het kampwerk rustte op haar schouders. Maar velen zijn thans naar haar eigen kloosters terug gegaan, waar omvangrijke jeugdzorg haar aandacht vraagt. De 75 nonnen, die er nog over zijn, komen handen te kort, vooral nu de toevloed van vele oudere mannen uit Midden Java — daar zijn er in totaal al 600 — de inrichting van een speciaal oudeheeren-tehuis noodzakelijk maken. Onze zusjes moeten dus op alle fronten bij-

springen en doen dat met de ware blijmoedigheid en bezieling, waartoe het juist begrip van de Roode Kruis-gedachte leidt en... een uitmuntenden team-geest. Dat beweegt den geest constant in sociale richting en doet de gedachten uitgaan naar ieder, die in dezen zwaren tijd een steuntje behoeft. Daarom nam ons team zoo van ganscher harte deel aan den vroolijken dansavond bij gelegenheid van den verjaardag van Prinses Margriet, waarop de Nederlandsche mariniers, die in Polonia gelegerd zijn, als eeregasten waren uitgenoodigd. De jongens werden in de keurig versierde recreatie-zaal met luid handgeklap en het „Piet Hein” ontvangen en alles werd gedaan, om hun een echt vaderlandschen avond te geven, wat dan ook uitstekend lukte. Zóó uitstekend, dat het feest op 31 Januari herhaald zal worden. De jongens zullen het vast weer goed hebben in het Kramatkamp, want voor den inwendigen mensch weten ze daar puik te zorgen.

Als ik nóg denk aan de verrukkelijke chocolade-vla, waarop ik getraceerd ben... mijn lievelingskostje, voor het eerst gegeten na 5 lange jaren, dan... Maar laat ik verder zwijgen, anders zoude geuw bescheiden Roode Kruis-kronikeur voor een pure materialiste aanzien en dat hoop ik nooit te worden!

Batavia, 28 Januari 1946.

Lx.

Indië in de twintiger jaren

XIII

Journalistieke en andere herinneringen
door Boekitangin

Cosmopolis.

In de jaren na den eersten wereldoorlog was Indië een toevluchtsoord voor emigranten en ontwortelden uit zowat alle deelen van geteisterd Europa. De regering voerde geen isolatie-politiek maar zette de poorten wijd open, eensdeels uit een gezond principe, anderdeels ook gedwongen, omdat er groote vraag bestond

naar geschoolde werkkrachten, zowel in de overheidsbedrijven als in het particuliere zakenleven. Er werd natuurlijk wel toezicht uitgeoefend en men deed zijn best om communistische en revolutionaire elementen te weren, maar wie niet met deze bacillen besmet was, had altijd wel een goede kans om in Indië aan land en aan den slag te komen, met of zonder papieren.

De Schotsche Pijpers in de straten van Batavia.

Zoo kon men op de ondernemingen zoowel Engelschen en Amerikanen ontmoeten als Oostenrijkers, Zwitsers, Scandinaviërs, Hongaren. Ik heb er een kolonel uit Bakoe gekend, die alleen maar Russisch sprak en anderhalf woord Engelsch, en een paspoort had waaruit niemand wijs kon worden behalve hijzelf, maar die zonder moeite een goed betaald baantje kreeg als technisch ambtenaar bij de P.T.T. In Weltevreden had je Belgische kappers, Fransche kleermakers, Italiaansche marmerwerkers. De eerste vlieger die boven het Koningsplein in een tweedekkertje stunts vertoonde was de Franschman Poulet, en de piloot Hussny, die halverwege Priok met zijn toestel te pletter viel, waarbij behalve hijzelf nog twee journalisten het leven verloren, was een Turk. Italiaansche, Russische, Engelsche, Australische, Amerikaansche, Weensche artisten en gelukzoekers stroomden het land binnen, waar de menschen gastvrij waren als vrijwel nergens elders, de salarissen — vóór de groote crisis — exorbitant als men ze omrekende in gedevalueerde franken, marken, lires, roebels, pengos, — en de honger naar vermaak schier niet te stillen.

Studenten aan boord van een groot Amerikaansch stoomschip vol sight-seers introduceerden in Indië de moderne dansmuziek, en een paar weken later sloeg de eerste Australische jazz-band zijn tenten op in een dependance van Hotel der Nederlanden. Daar zat de tuin wekenlang tot diep in den nacht vol met fuisende Batavianen van allerlei nationaliteiten, en het lawaai dat ze maakten hield zelfs aan den anderen kant van het Koningsplein de rustige burgers uit den slaap. Het Oost Java Restaurant, er vlak naast, verdedigde zich tegen dezen gevaarlijken concurrent met Slavische dansers en Weensche zangeressen, terwijl het Deca Park, ook een centrum van vermaak in die omgeving, zich zocht te handhaven met grootsche gecostumeerde bals en kostbare prijzen. Ik herinner me zoo'n feest dat *tout* Batavia trok omdat

de eerste prijs een Ford was, en de tweede een Harley Davidson met zijspan. Honderden paartjes defileerden urenlang voor de jury, in de weelderigste en onwaarschijnlijkste drachten. Er waren cowboys en Kaja-Kaja's, stierenvechters en Batavieren, bayadères en Vestaalsche maagden, maar het was tenslotte een jonge Française, zich noemende danseuse — et c'était son seul métier avouable! — en pas daags tevoren gearriveerd, die in de Ford wegreed.

Zoo droeg de heele samenleving een tijdlang een sterk cosmopolitisch karakter. Niet alleen in Soerabaja en in Batavia, waar het Hotel des Indes een caravanserai was, even internationaal als het Tadj Mahal Hotel in Bombay en Raffles in Singapore. Ook in de kleinere steden leefden allerlei nationaliteiten naast en door elkaar. Het kon in Padang gebeuren dat je bij den dikken Chinees Seng-Hap Japansch Asahi bier en Duitse sekt dronk, geschonken door een Batakschen bediende, in gezelschap van een Rus, een Engelschman en een Hongaar, terwijl tegen de Amerikaansche benzinepomp de baardige Klingaleesche geldschieder Sena Sina Tambi — een nazaat van den beroemden kleermaker waarover Justus van Maurik het had in zijn Indrukken van een Totok — geleund stond, de werkbrauwen fronsend, omdat het hem verdroot dat zijn klanten zooveel geld over den balk smeten.

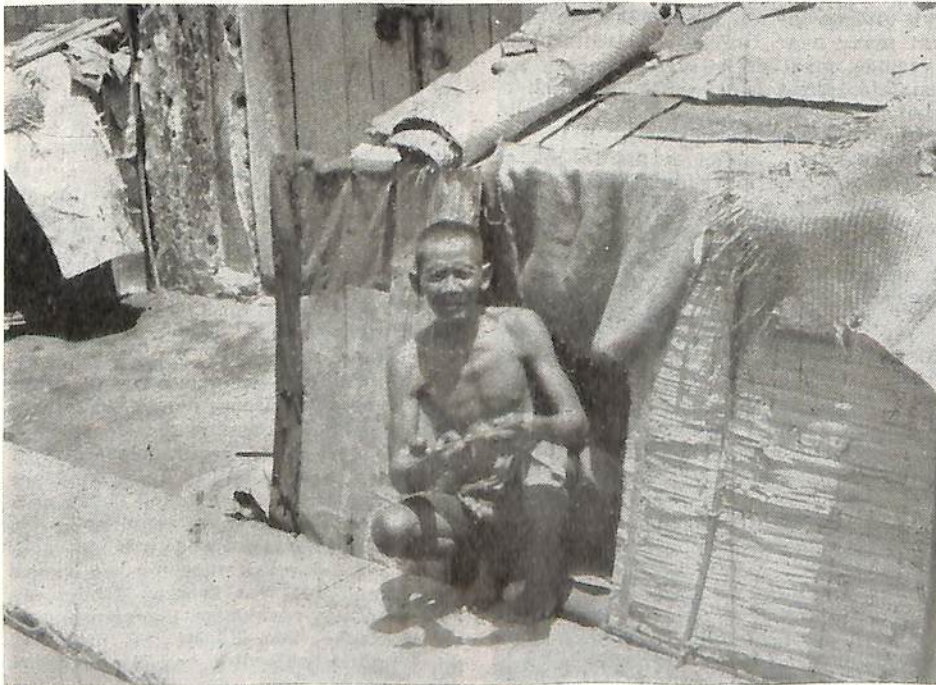
Tenslotte waren er, natuurlijk, de Duitschers. Bij duizenden. Als hun kolonie een gemütliche Abend gaf hoorde je in den Bataviaschen Dierentuin meer Duitsch dan Nederlandsch. Een groot liëlid van den vermaarden financier van dien naam en zelf een groot econoom, met wien ik wel eens een heftige polemiek gevoerd heb in de dagen van den markenzwandel, toen talloze dumme Holländer, ook in Indië, miljoenen goede Hollandsche guldens betaalden voor waardelooze marken, in de verwachting, dat de Duitse regeering ernstig pogen zou dien mark te saneeren. Men hechtte nog geloof aan het fabeltje van de alte

Deutsche Treue, en slechts weinigen be-seften, dat het proces van de ontwaarding van de mark welbewust en opzettelijk doorgevoerd werd om buitenlandsch geld naar de Heimat te zuigen, zonder hiervoor iets terug te betalen. Toen eindelijk de oogden open gingen was het te laat en zat men met z'n biljoenen en triljoenen markbiljetten, nog te voddig om als closet-papier te dienen. Het was natuurlijk ondenkbaar dat een scherpzinnig man als Helfferich het foeffe niet door had, maar als Duitscher-vóór-alles trachtte hij, naar ik mij nog zeer wel herinner, de flesschentrekkerij van zijn regeering en van de Reichsbank goed te praten. Met dit al was deze Helfferich voor een Mof nog de kwaadste niet. Hij heeft in zijn vaderland, zij het dan in de eerste plaats om de Duitse emigratie naar onze Oost in de hand te werken, zijn best gedaan om Indië meer bekend te maken en daarbij een behoorlijke maat gegeven aan het werk van de Nederlandsche regeering en aan het Nederlandsche particuliere initiatief. En toen omstreeks 1941 op een congres in Hamburg een afgezant van de N.S.B. of van de partij van Rappard ons bewind in Indië belasterde, was het zoowaar deze dr. Helfferich die den renegaat op zijn nummer zette in een geestdriftige lofrede op het vaderlijk beleid van het Nederlandsche gouvernement. Alzoo Nederland tegen een Nederlander verdedigd door een Mof. Het was, zooals men zegt, het toppunt. Toch verkies ik dezen blonden, baardigen Germaan, ofschoon ik hem nooit vertrouwd heb en het uiteraard ook nu nog niet doe, verre boven de Nederlanders van het slag van Mussert c.s.

Terra Nova.

Overigens wil ik niet verhehlen dat een Duitscher middel geweest is om mijn oogden te openen voor de grootsche mogelijkheden die Grooter Nederland bood en biedt. Dat was in 1918, kort na mijn aankomst in Indië. Wij waren om de Kaap gestoomd en hadden sinds Las Palmas op de Kanarische eilanden geen land aangedaan voor we de haven van Priok binnenliepen. Na een kort opont-houd gingen we door naar Padang. En reeds hadden we geleerd de zon te vreezen. 's Morgens vroeg was hij daar, de koperen ploert, meedooogenloos en wreed, en dwong ons het dek te verlaten, ons verjagend van onder de gespannen tentzeilen, waar we een toevlucht zochten, de hutten en de badkamers oververhittend, triomferend over alle pogingen hem te ontsnappen. Toen de moesson sluiers van vochtigheid bracht, die den hemel verduisterden, gaf zij zich nog niet gewonnen. Als een witgloeiende, metalen schijf transformeerde zij de wolken in dampen. En, zelfs onzichtbaar, overstelpte zij ons met een vochtige, druk-kende hitte.

Toen kwam een dag die ons zoo mogelijk nog loomer maakte dan de vooraf-gaande. De kleine K.P.M.-er baande zich al tastend een weg door een wattigen nevel. Geen enkel geluid behalve het doffe gestamp der machines. De weinige passagiers lagen lusteloos in de rieten stoelen. Niemand sprak. Boeken en waaiers waren al lang uit de handen gevallen; de speelkaarten lagen vergeten op de tafeltjes, een soort van verdooving had zich van ons meester gemaakt. Zelfs de babbelzieke kakatoe van den hofmeester speelde stommetje.

Een staaltje van huisvesting in het tegenwoordige Soerabaja.

Op een oogenblik, dat tijd en ruimte hadden opgehouden reële waarden te zijn, werden we uit den halfdommel gewekt door een van de dekjongens:

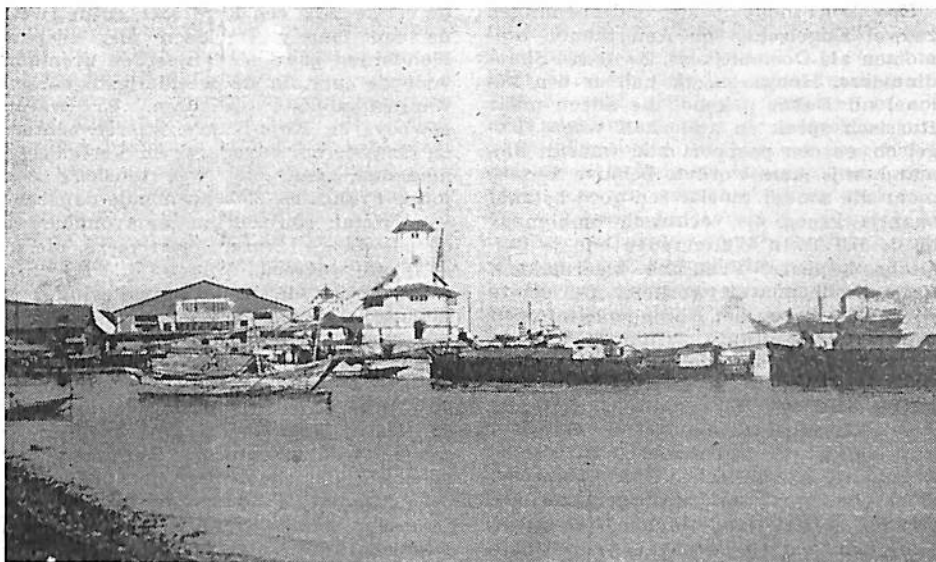
— Toean, tanah soedah lantang...

Ieder sprong op en liep naar de reeling. Het schouwspel was betooverend. Het schip voer plotseling uit de gewateteerde nevelbank. Opnieuw zond de zon stortvloedend daverend licht omlaag. De zee had de kleur van gesmolten lood. Dichtbij eilandjes van groen als groote drijvende boeketten, met stranden van verblindend wit. En daarachter, op een tien of twaalf kilometer afstand, zagen we een vreemdsoortig land, van een zwaar en donker groen, met grillige contouren. Een verbrokkelde kustlijn strekte zich naar links en naar rechts uit zoover het oog reikte, met sombere toppen, die zich verloren in de lucht, met kapen en schiereilanden, die ver in zee vooruit sprongen, en glooiingen beladen met een overdaad van groen. Een uur later zetten we voet aan wal te Emmahaven.

Dienzelfden avond ging ik met een vriend naar het strand ten noorden van Padang. De zon boven den oceaan ging onder in een gloed van roode en gouden kleuren. Pijlen van turkoois, opaal, amethyst schoten van den einder omhoog. En terwijl de hemel en de zee in vlammen schenen te staan, kwamen reeds uit het binnenland de geheimzinnige schaduwen van den nacht opdoemen als een alles omvattend leger van fantomen. Het tafereel was van een tragische schoonheid, bijna schrikkend, maar kort. En bijna zonder overgang werd die veelkleurige heerlijkheid geabsorbeerd door de duisternis.

Boven onze hoofden fonkelde het Zuiderkruis.

In Padang moest ik aanvankelijk zoo hard werken dat er niet veel tijd overbleef om de genoegens van de plaatselijke society mee te maken, noch om de schoonheden van de zoo terecht vermaarde omgeving te exploreren. Er was trouwens niet zoo heel veel vertier, ofschoon de Lloyd in die dagen Emmahaven nog aandeed, en het weinige dat er was kwam voor een deel op rekening van de opvarenden der Duitse schepen die, sinds 1914 aan den wal, tamelijk populair waren bij de burgerij. Ze werden overal ontvangen, dongen ijverig naar de gunsten der Padangsche schone, en hadden het er zoo naar hun zin, dat ze wel oppasten geen aanstoot te geven. Zoolang de oorlog niet ter sprake kwam — en dat hachelijk onderwerp liet zich toen gemakkelijker uit de gesprekken bannen dan vijftientig jaar later — gedroegen ze zich als normale gasten. Propaganda maakten ze niet, of het moest zijn voor de Duitse of Weensche muziek, waar niemand iets op tegen had. Ik herinner me een opvoering van Ein Walzertraum, onder leiding van den tenor Karl Meister, waaraan ook Padangsche dames en heeren deelnamen en die werkelijk op een hoog peil stond. Bij alle mogelijke feestjes in de soos of ten huize van particulieren waren Duitschers van de partij, en soms voerden ze er den boventoon, doch altijd zoo dat het niet al te hinderlijk werd. Alleen als de Kaiser en het Vaterland op het chapter kwamen, maakten ze samen front tegen de pro-geallieerden, die ook in Padang de groote meerderheid vormden, en merkte

Havengezicht te Soerabaja.

men dat een Duitscher altijd een Duitscher blijft, al woont hij ook tienduizend mijl van zijn geboortegrond in een democratische omgeving, waarvan hij vier jaar lang de geneugten heeft kunnen smaken. Maar dit kleur bekennen werd hen niet al te zwaar aangerekend, en de twisten die daardoor ontstonden werden in den regel spoedig bijgelegd.

Op een van die feestjes maakte ik kennis met een jongen Germaan, die bedrijfsleider was van de cementfabriek te Indaroeng, uitstekend Hollandsch sprak en zich nooit mengde in politieke discussies. Hij ging geheel op in het werk, dat voor hem leven was. Ik moet bekennen dat ik belang ging stellen, zoowel in hemzelf als in die fameuze cementfabriek, waarvan ik natuurlijk vaak genoeg gehoord had, maar die ik nooit had gezien. En toen hij me uitnodigde eens een week-end bij hem door te brengen accepteerde ik. Weliswaar had ik van huis-uit een instinctieve afkeer van alles wat maar naar Duitsch en Deutschtum zweemde, maar deze jonge man leek me een fatsoenlijke baas, wat hij ook inderdaad was, en het feit dat hij luisterde naar den naam van Tromp — there's something in a name! — pleitte ook al in zijn voordeel. Bovendien was ik niet afkeerig van een verzetje in een tijd, dat we bij de telegraaf soms vierentwintig uur aan één stuk doorwerkten, als er weer eens storing op de kabel was geweest.

Op een Zaterdagavond reed ik dus met Tromp en een passagierend stuurman naar Indaroeng. Het plaatsje ligt in de heuvels, een kilometer of tien, twaalf boven Padang. In den stillen tropen-nacht, wonderbaarlijk sereen en transparent belicht door de wassende maan, steeg de wagen snel onder de impulsie van een krachtigen motor. Aan weerszijden van den weg teekenden zich onzaglijke boomgroepen af in het landschap. Hier en daar werden inlandsche woningen een oogenblik zichtbaar als de straalbundels uit de koplampen hen troffen. De weg voerde door bosschen, drong een kloof binnen, kronkelde zich langs ravijnen. Soms duiden rijen boomen op

een tuin of een kleine aanplanting. Maar daarachter, in het vervagende verschiep, was het de rimboe die wachtte, zwijsend en geducht.

De stuurman ontpopte zich als een onuitputtelijke uienboer. Hij bleef tijdens den heelen rit aan 't woord en bleek even goed op de hoogte van de Inlandsche en Chineesche grappen als van de laatste zeemansverhalen, overgewaaid uit Batavia en Singapore. En het was een zonderlinge gewaarwording in de plechtige stilte van den nacht de falsetto van Tromp te hooren die, aan het stuur van zijn auto, telkens weer uitbarstte in schaterende lachbuien, vervormd teruggekaatst door bosschen en bergwanden om ons heen.

Den volgenden morgen gingen we de fabriek bezichtigen. Het werd voor mij een openbaring. Daar aan den zoom van het oerwoud en de jungle — want die waren maar enkele kilometers verwijderd — in een soort van wijd keteldal, dat glooiend afliep naar de kali en overspannen werd door een kabelbaan, zag ik een grootsch, modern bedrijf in volle werking. De eigenlijke fabriek was gebouwd op een hogger gedeelte, — daar omheen lagen, elk op een heuveltje, de bungalows van de directie en de employés. Een eindelooze reeks wagonnetjes bewoog zich hoog boven onze hoofden langs de kabelbaan, volgeladen met grondstof, die uit den kalkachtigen bergwand was gedolven, en het geknars van de enorme molens in de fabriek vermengde zich met het geloei van de ovens tot een zwaar gedreun, dat bij wijlen alle andere geluiden overstemde. De energie, die dit alles dreef, werd geleverd door het water van een kali in de buurt. Maar deze krachtbron was voor het zich steeds uitbreidend bedrijf niet voldoende; een nieuwe turbine-installatie was in aanbouw, en dat werk moesten we vooral bezichtigen, het was volgens Tromp een summum van vernuftige ingenieurskunst en grootsche visie. Hijzelf ging niet mee, de chamotte-bekleding van zijn kostbare ovens baarde hem juist nogal wat zorg, en hij wilde er bij zijn als er iets gebeurde.

Op geleende fietsen reden we langs een smal pad de vier kilometer naar de nieuwe installatie. Ze lag aan den voet van een heuvel van circa honderd meter hoog, oorspronkelijk dicht begroeid. De steile helling was al ontboscht en klaar om de wijde betonnen buizen te ontvangen, waardoor het water, onder een hoek van misschien zestig graden, zich van den top in de turbines zou storten. We klommen zig-zag naar boven, naar het reservoir. Maar dit bevatte nog geen water. Het moest komen van een riviertje dat afgedamd zou worden, daar weer een kilometer of vier vandaan. De verbinding werd gevormd door een cementkanaal, dat in grillige bochten, langs diepe afgronden en door nauwe tunnels, in de bergen uitgeboord, het water naar de ge-

wenschte plaats zou voeren. Wij liepen voorzichtig het heele traject af, onder leiding van den Zwitserschen opzichter, die hier, als eenige Europeaan aan het hoofd van honderden koelies, belast was met de uitvoering van het grootsche werk van den kanaal-aanleg, — en het heel gewoon vond.

Toen we een paar uur later weer aan den voet van den heuvel stonden, doodmoe zoowel van den afmattenden tocht als van den overvloed van impressies, keken we elkaar eens aan. We kwamen pas uit Holland, we leefden eigenlijk nog in de dimensies en de verhoudingen van het Holland-van-toen. Als er een brug over een Amsterdamsche gracht gebouwd moest worden, kwam de heele dienst van publieke werken in het geweer, en de di-

recteur, en de hoofdingenieur en ik weet niet hoeveel verschillende afdelingshoofden en onder-ingenieurs keken elkaar dag-in dag-uit op de vingers of het wel goed ging. En nu hadden we gezien hoe één man zonder academische scholing, in allen eenvoud, kalmweg en als vanzelfsprekend, een werk voltooide, dat in grootscheid van opzet en stoutheid van aanpak, bij ons zijn weerga niet had. Hij was, naar we later zouden begrijpen, een symbool van al het grootsche dat de eeuwen door in Indië zonder ophef en zonder vertoon verricht is, en nog steeds verricht wordt.

Maar toen, op dien Zondagmorgen bij Indaroeng, beseften we voor het eerst, maar dan ook goed, dat we een nieuwe wereld waren binnen gegaan.

De Mestiezen van Kisar

Een vergeten bevolkingsgroep

Even ten noorden van het meest oostelijke punt van Timor zal de eenzame reiziger, die deze afgelegen eilandengroepen doorkruist, een grauwen steenklomp zien opdoemen, waarvan de steil uit de branding oprijzende rotswanden zich tot 175 M. boven den zeespiegel verheffen, terwijl hun troostelooze kaalheid slechts hier en daar door een verwaaiden palmboom wordt onderbroken. Op enkele plaatsen is deze grijze rotsmuur door een riviertje zoodanig uitgeslepen, dat een diepe kloof naar het inwendige van het eiland voert, terwijl een smal strookje strand bij kalme zee hier tevens gelegenheid tot landen biedt. Dit zoo onherbergzaam schijnende eiland, waarop de grootste afstand nog geen 10 K.M. bedraagt, is Kisar. Op geen enkele wijze zou dit eenzame eilandje uit de groep der Zuid-Wester-eilanden een bijzondere belangstelling rechtvaardigen, zoo niet juist hier de natuur zich een van haar grillige spellingen had veroorloofd. Het oog van den belangstellende lezer, die in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië het artikel over Kisar zou opslaan, zou immers reeds spoedig op een passage vallen, die zijn aandacht zou trekken:

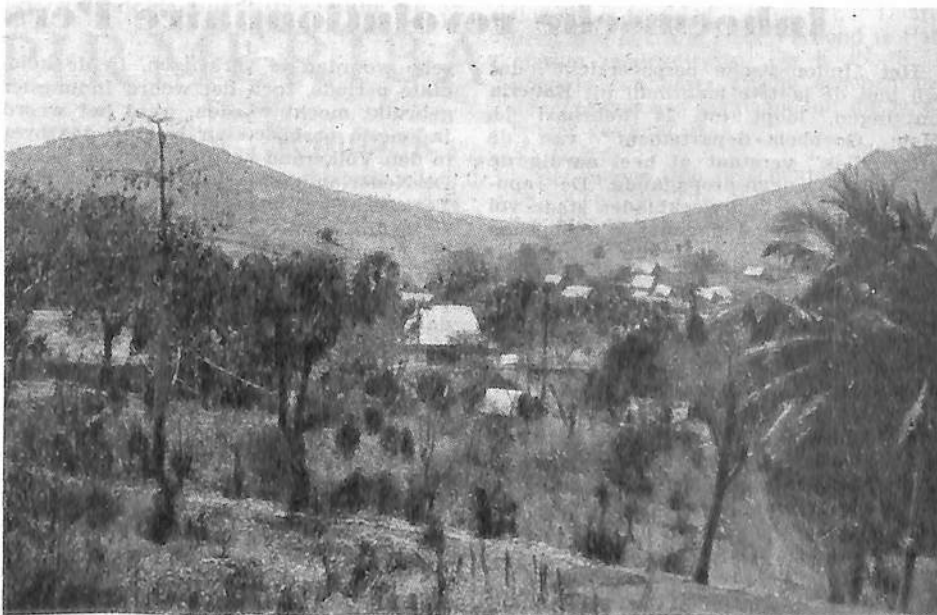
„.....Het eiland Kisar”, heet het daar, „heeft wijders bekendheid doordat er een paar honderd Europeesche namen dragende lieden wonen, die wat lichter getint zijn dan de inboorlingen en die lichte oogen hebben. Men vermoedt, dat zij afstammelingen zijn van tijdens de O.I.C. op het eiland gevestigde Europeanen.”

Het is nu naar aanleiding van deze groep menschen, gewoonlijk als de Mestiezen van Kisar aangeduid, dat wij de aandacht der lezers voor een oogenblik op dezen verlaten uithoek van den Archipel willen richten. Temidden van een 6000 zielen tellende Indonesische bevolking — een ongewoon hoog aantal, dat zijn verklaring vindt in de opmerkelijke omstandigheid, dat het eiland volkomen malariavrij is — leeft hier een groep van ongeveer 300 personen, die, hoewel in leefwijze nauwelijks van de Inheemschen onderscheiden en hiermede ook administratief gelijkgesteld, in het oog vallende lichamelijke verschillen vertoonen, terwijl ze ook allen Europeesche voor- en achternamen dragen. Deze Mestiezenstam, die onder leiding van een eigen wijkmeester staat, vermengt zich niet moemenswaard

met de Kisareesche bevolking (Europeanen telt het eiland niet) en bewoont de in het midden van het eiland om de ruïnes van het oude Compagniesfort Delfshaven gebouwde nederzetting Kota Lama (zie foto). Tot goed begrip van het ontstaan van deze voor den Archipel unieke bevolkingsgroep zijn we genoodzaakt even een blik terug te werpen op Kisar's verleden. De betrekkingen van de Compagnie met dit eiland dateeren reeds uit 1665, toen, om den aanvoer van slaven uit deze gebieden veilig te stellen, op Kisar een houten loge werd gebouwd, die 3 jaren later door het reeds genoemde fort Delfshaven werd vervangen. Deze versterking kreeg nu tevens een bezetting van 8 soldaten onder aanvoering van 2 korporaals en een sergeant (allen Europeanen), een aantal, dat later op 7 werd teruggebracht. Naar alle waarschijnlijkheid zal vanaf dien tijd de vermenging met de inheemsche bevolking reeds een aanvang hebben genomen, doch waar de nakomelingschap der Compagniesoldaten buiten de inheemsche samenleving geen bestaansmogelijkheden vond, ver-

mengde zij zich weer met de Kisareesche bevolking, waarin het Europeesche element door zijn groote numerieke minderheid allengs wederom geheel verloren ging. Deze toestand bleef zoo voortduren tot 1775 in welk jaar een maatregel werd afgekondigd, die feitelijk het ontstaan van den Mestiezenstam tot gevolg heeft gehad.

In genoemd jaar werd immers in een missive van Banda (waaronder de Zuid-Wester-eilanden toentertijd ressorteerden) naar Batavia over Kisar gemeld, dat van de daar aanwezige jongelingen van gemengden bloede „de resident ter preuue 7 stuks van 16 tot 24 jaare als soldaten met F. 9 per maand in dienst hadde genomen”, een maatregel, die nuttiger werd bevonden „als de direkte toezendingen van Caducquen (Europeesche) Soldaten uit ons (n.l. Banda) garnisoen”. Dit besluit der Compagnie om voor de nakomelingen van (tot dien uitsluitend Europeesche) soldaten en Kisareesche vrouwen de mogelijkheid tot dienst nemen in militair verband te openen, werd nu de oorzaak van het ontstaan van een Mestiezenstam. De meeste zoons der omstreeks 1750 op Kisar aanwezige militairen en er ook later nog naar Kisar komende Europeanen — welke toevloed echter spoedig geheel ophield — werden nu soldaat. Van de 26 Mestiezen uit dien tijd,

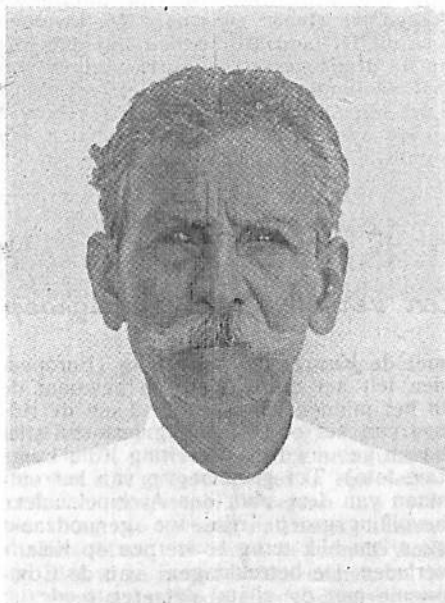

Kota Lama, de nederzetting der Mestiezen.

waarover nauwkeurige gegevens voorhanden zijn, waren 23 militair. Ze gingen zoodoende, ondanks de wel zeer bescheiden salariering een zekeren stand vormen en hadden een sterk ontwikkeld standsgevoel, waardoor ze zich, evenals de bekende perkeniersfamilie's van Banda, als een soort hogere kaste gingen beschouwen. Dit blijkt ook heel duidelijk uit de huwelijken van deze mannen. Bijna alle Mestiezensoldaten en korporaals trouwden weer met Mestiezenmeisjes en trachtten zoo het in hun oogen waardevoller schijnende Europeesche bloed, waarop ze trots waren, te behouden.

De enkeling, die geen soldaat werd, had daar geen aanleiding toe en we zien dan ook dat zulke mannen wederom met Kisareesche vrouwen huwen, waardoor hun nakomelingschap meestal weer spoedig door de inheemsche bevolking geassimileerd werd. Zoo ontstond een stam van soldatenfamilie's, waarvan de leden zich door hun Europeesche namen en militaire positie ver boven de Inheemschen verheven voelden. Ze waren Mestiezen en waren er trots op dat te zijn. Hun nederzetting lag op de heuvels om het oude fort Delfshaven, waar ze ook heden ten dage nog in Kota Lama (Mal.: Oude Vesting) wonen. Deze bijzondere positie der Mestiezen heeft in het geheel echter nog geen 50 jaar geduurd, want reeds na het Engelsche interregnum in 1817 is geen van hen meer in militairen dienst, hoewel ze op het eiland nog wel een zekere rol spelen, ongeveer als de „burgers” op Ambon. Na de eenige jaren later plaats vindende opheffing van den bestuurspost op het eiland, toen ze dus geheel op zichzelf aangewezen raakten, brokkelde echter langzamerhand alles af van wat ze aan voorrechten en zeden der Europeanen behouden hadden. Eerst een kleine eeuw later — in 1912 — werd Kisar weer de zetel van een Nederlandschen gezaghebber, terwijl in den tusschenliggenden tijd op het eiland slechts korte bezoeken van Europeesche bestuurs-ambtenaren plaats vonden. De

eenige Europeaan, die zich gedurende deze periode op Kisar gevestigd heeft, was de oude zendeling Baer, die tot 1840 op het eiland verblijf hield. In deze eeuw van volslagen isoleering geraakten de Mestiezen allengs zoodoende wat levenswijze als wat sociale positie betrof op een peil, dat hoegenaamd niet van dat der inheemsche bevolking verschilde.

Cornelis Caffin,
Wijkmeester der Mestiezen.

Opmerkelijk is echter, dat in den betrekkelijk korten tijd van voorspoed de Mestiezenstam zich blijkbaar reeds tot een dusdanige gesloten eenheid had ontwikkeld, dat ook naderhand, toen op ander gebied een algemeene nivelleering tot het Kisareesche bevolkingspeil volgde,

deze eenheid bewaard is gebleven. Het zich in analoge gevallen zoo algemeen voordoende verschijnsel, dat een geïsoleerd geraakt, door vermenging ontstaan uitheemsch bevolkingselement, door voortgaande vermenging met de autochthone bevolking door deze tenslotte geheel geassimileerd wordt, heeft zich bij de Mestiezen van Kisar niet voorgedaan, aangezien ook in de dagen van maatschappelijke terugval, huwelijken met Inheemschen uitzondering bleven. De toevloeiing van Europeesch bloed heeft na de tweede helft der achttiende eeuw uiteraard in het geheel niet meer kunnen plaats vinden, zoodat de leden der huidige generatie, waarvan het meerendeel overigens nog onmiskenbaar de Europeesche afkomst verdraagt (zie foto), vrijwel zonder uitzondering anderhalve eeuw dienen terug te gaan om op zuiver Europeesche voorvaderen te kunnen stuiten. Wetenschappelijk is het zich hier voltrokken hebbende, unieke experiment voor de erfelijkheidsleer en de rassenbiologie (een door misdadige toepassing heden ten dage wel zeer in discredit geraakte tak van wetenschap!) van 't allergrootste belang, waar hier de kruisingsproducten van 2 physisch tamelijk afwijkende varianten van het mensche lijke ras zich gedurende ruim anderhalve eeuw onderling verder hebben gekruist, zonder dat tusschentijds een noemenswaardige toevloeiing van het zuivere bloed der beide stamouders heeft plaats gevonden. Zooals bekend vormt dit de noodzakelijke voorwaarde, waaronder de erfelijkheidswetten van Mendel zich manifesteren. Voor ons belangwekkender is het echter in het kort na te gaan, wat er bij dezen Mestiezenstam in de jarenlange isolatie van het Europeesche element in cultureel opzicht bewaard is gebleven. Vóór alles dient hierbij echter voor oogen te worden gehouden dat men van het bezit aan Europeesch cultuuroed van de Europeesche stamvaders zelf een niet al te overdreven voorstelling dient te maken.

(Wordt vervolgd.)

Stemmen uit de Inheemsche revolutionnaire Pers

Het „Indonesische persoverzicht”, dat wij met de laatste luchtmail uit Batavia ontvingen, loopt tot 14 Februari j.l. Het „Goebbels-departement” van de „Republiek” verstaat al heel aardig de kunst der leugen-propaganda. De republikeinsche dag- en weekbladen staan vol politieke beschouwingen; economische vraagstukken schijnen in de „republiek” niet aan de orde te zijn.

In afwachting van de besprekingen.

„Ra'jat” van 6 Februari schrijft: „Voor de besprekingen hebben plaats gehad, hebben de Nederlanders vast verschillende diensten georganiseerd, bijv. het Departement van Oorlog, het Departement van Waterstaat, Territoriale Genie enz. Als nu de Indonesiërs accoord gaan met de voorstellen van Dr. Van Mook, mogen ze als ambtenaar op deze departementen werken, onder *Nederlandsche leiding*.”

Het Indonesische volk vergeet niet, hoe moeilijk het is, erkenning van Indonesi-

sche woorden te verkrijgen. In de koloniale periode, toen het woord Indonesiër gebruikt mocht worden, werd het woord Indonesië verboden en hadden daarover in den Volksraad heftige debatten plaats. De Nederlanders hebben geen fijn gevoel. Teruggekeerd naar de plaats, vanwaar ze in doodsangst gevlucht zijn en wetende, dat de plaatsnamen Batavia en Mr. Cornelis veranderd waren in Djakarta en Djatinegara, willen ze niet erkennen dat de tijden veranderd zijn. Ze blijven spreken van Batavia en Mr. Cornelis. Dit berust op „historische rechten” zeggen ze.

Door uw houding kan het Indonesische volk geen sympathie voor U voelen, Nederlanders. Bij de besprekingen zal men zijn historische rechten verdedigen, ofschoon herhaaldelijk gezegd is, dat in het nieuwe Indonesië geen verschil tusschen Nederlanders en Indonesiërs gemaakt zal worden. Gelooft, wie het wil. Onze houding staat vast: Eens vrij, voor altijd vrij.”

Steunt het Indonesische volk, zegt de Chineesche Consul- Generaal.

In „Merdeka” van 5 Februari j.l. lezen wij:

„Zondag is de Chineesche Consul-Generaal T. C. Tung te Solo aangekomen. Op het kantoor van de Republiek, waar hij ontvangen werd door den Hooften Commissaris, den Soesoehoenan, den Mangkoengoro en andere autoriteiten, deelde de heer Tsiang o.a. mede, dat hij gekomen was omdat er buiten veel berichten waren, als zou het leven der Chineezers in Indonesië niet veilig zijn, maar dat nu het tegendeel gebleken was.

Op een algemeene vergadering verwelkomde de voorzitter, de heer Pang Kim Bing, den consul-generaal. Daarna sprak hij de hoop uit, dat de vrijheid van Indonesië zoo spoedig mogelijk erkend zou worden.

De consul-generaal drong er in zijn antwoord o.m. op aan, dat de Chineezers het streven van het Indonesische volk zouden steunen, in overeenstemming met hun positie als Chineezers.”

De verovering van Suriname en Abraham Crynssen

Ieder land heeft zijn nationalen feestdag, gewoonlijk een herdenkingsdag aan een geschiedkundige gebeurtenis ontleend.

Zulk een dag is 27 Februari voor ons gebiedsdeel Suriname. Dien dag toch veroverde de Zeeuwsche vlootvoogd Suriname op de Engelschen, die in 1650 Suriname of Willoughby-land als kolonie hadden gesticht.

Dekken praalgraven de gebeenten van Nederlandsche zeehelden uit den gouden eeuw, ijverden steden en dorpen om hun naam te vereeuwigen in straten en pleinen, ontvingen schepen hun naam, niet echter van den man, wiens tocht wel geen schitterend wapenfeit kan genoemd worden, doch die aan Nederlands bezittingen een kolonie toevoegde, de eenige op het vasteland van Zuid-Amerika, welke in haar bodem de weelde der tropen bezit, de weelde van den landbouw, de weelde van mineralen.

Noch het graf, noch de beeltenis van Crynssen zijn bekend en eerst veel later zijn straten, en is zelfs een schip, naar den wakkeren Zeeuw genoemd.

Zijn in het geheim voorbereide expeditie was een vergeldingsmaatregel, een strooptocht in West-Indië, met de bedoeling den vijand zooveel mogelijk afbreuk te doen. In een brief van 6 Mei 1666 had de raadpensionaris Huybert het plan aan Johan de Wit ontvouwd. De overige admiraliteiten weigerden er aan deel te nemen. Het Hof van Zeeland te Middelburg stelde de instructie voor den vlootvoogd vast. Dit volkomen Zeeuwsch bedrijf heeft daarop Suriname feitelijk onder Zeeland gebracht, later onder de W. I. Compagnie en de Societeit van Suriname.

Heimelijk zeilde Crynssen op 30 December 1666 uit Veere met de „Zeelandia” als vlaggeschip, benevens de schepen „West-Capelle”, „Zeeridder”, „Prins te Paard”, „Wester Souburg” en een fluit, tezamen met 535 koppen, 750 matrozen en 225 soldaten.

Den 26sten Februari voer de commandeur de Surinamerivier op, heesch de nationale vlag en eischte voor de Staten van Zeeland (van den Engelschen gouverneur William Byam) de onmiddellijke overgave van het Willoughby-fort te Paramaribo — Slechts 24 uur duurde diens weigering, doch op Zondag 27 Februari gaf Byam zich over, na een eervollen aftocht te hebben verkregen.

De overrompeling — van een slag kan men niet spreken — had onzerzijds slechts één man het leven gekost. Zooals ds. Abrahamus à Westhuyzen in het verhaal aan zijn broeder, vanaf het schip de „Vischersherder”, den 19den Mei d.a.v. schreef was het „een groote gesegende overwinninge” en — gaat hij voort — „zoo is daarenboven veroverd de schoonste Revier die aen de gantsche kust is, ja meer weerdigh als alle de revieren t' samen, voorsien met een schoon en welgeleghen Citadel, een groot getal schoone Plantagen, waer soo schoone Su cken werden ghemaect, als o t Brasyl

gegeven heeft; ende soo het onder Gods zeghen kan behouden werden, is seer bequam om een ander Brasyl van te maecten”!

Crynssen liet de prinsenvlag op het fort hijschen, dat van toen af tot heden fort Zeelandia is genoemd. Maurice De Raem werd als commandant aangesteld. De overdracht van de geheele kolonie had eerst 6 Maart bij tractaat plaats „in 't schip Zeelandia in de reviere van Serenam”.

De geconfiscieerde suiker werd op 4 à 500.000 pond geschat en aan de Engelsche bewoners werd bovendien nog 100.000 pond suiker als brandschatting opgelegd. De plantages van den eigenaar der kolonie lord Willoughby of Parham werden verbeurd verklaard, alsmede die van zijn landgenooten, die in het moederland woonden.

A. Westhuysen heeft in zijn verhaal, waarvan het titelblad hiernevens staat afgedrukt (er bestaan slechts 3 exemplaren van dit zeldzame geschrift) gewaagd van „een groot gesegende overwinning, omdat daer in so veel opsichten van Gods sonderlinge segen is te bespeuren geweest, dat de Engelse Godt lasterlick seyden: dat Godt niet meer Engels, maer geheel Zeeuws was geworden”.

In de capitulatie werd bepaald dat „alle ekten, wetten en declaratien sullen gepubliceerd worden in de Duytsche en Engelsche taal, doordien de inwoonders de Duytsche tael niet en verstaen en dat de inwoonders sullen geregeert werden by Nederlandsche wetten”.

Aangezien de Engelschen de kolonie op 8 October d.a.v. heroverden, was een

tweede tocht van Crynssen noodig, die Suriname op 1 Mei 1668 weer aan Zeeland bracht. De vrede van Breda van 31 Juli 1667 had toch bepaald, dat alles vóór 10 Mei (Oude stijl of 20 Mei Nieuwe stijl) veroverd aan de veroveraars bleef, tengevolge waarvan Suriname aan Nederland en Nieuw Nederland en Nieuw Amsterdam aan Engeland bleven, hetgeen door het traktaat van Westminster van 9 februari 1674 werd bevestigd.

Op het tijdstip der verovering — 1 Mei 1668 — waren er volgens een opgemaakte inventaris in Suriname 24 plantages, „Parham Hill” (eigendom van den gouverneur medegerekend), 563 slaven bij de suikerplantages, 150 personen die geen plantage bezaten, 713 slaven zonder de vrouwen en kinderen. Voorts 130 suikerplantages, 337 stuks vee en 69 blanken. Met vrouwen en kinderen bereikte het aantal blanken nog geen 300 zielen.

De verovering had volgens een in het Rijksarchief berustend document gekost f 21.203.189 pond Vlaamsch dat is rond f 127.224 en de herovering in Mei nog f 154.333 6 st. en 10 penn., tezamen dus ongeveer f 281.000.

De Staten van Zeeland lieten zich niet onbetuigd den veroveraar van Suriname te huldigen. Bij zijn terugkeer uit West-Indië schonken zij hem en kapitein Lichtenberg een gouden keten met medaille. Ook de andere kapiteins werden met een gouden medaille vereerd.

Onafscheidenlijk is Crynssens naam aan Suriname verbonden. Bij de herdenking op 27 Februari 1917 — toen het twee en een halve eeuw geleden was — hebben de kapt. ter zee F. M. baron Mulert en ondergeteekende deze gebeurtenis herdacht in verschillende samenkomsten in ons land en is in Suriname naar Crynssen een weg genoemd, toegang gevende tot fort Zeelandia. De laatste jaren heeft Suriname den veroveringsdag als een nationalen feestdag herdacht. Daartoe heeft o.a. het Alg. Ned. Verbond te Paramaribo medegewerkt. De K. N. S. M. noemde een harer groote schepen naar den Zeeuwschen commandeur, die nu niet langer vergeten is.

Behoudens drie tusschentijdperken, n.l. van 8 Oct. 1677 — 1 Mei 1668, van 1799 — 1802 en van 1804 tot 1816 is Suriname met Nederland verbonden geweest. Bijna drie eeuwen bestaat de band tusschen ons land en het deel van het koninkrijk in Amerika, waar de Nederlandsche driekleur onafgebroken tijdens de bezetting van het moederland fier is blijven wapperen. De Nederlandsche (Surinaamsche) bevolking in hart en ziel Nederlandsch en aan het Koningshuis gehecht, zal ongetwijfeld dien band blijven vastsnoeren in grooter vrijheid en met meer zeggenschap over haar inwendig bestuur.

Van de overzeesche gewesten rond den evenaar was Suriname steeds het meest Nederlandsche. Zij zal dit blijven in lengte van dagen met den goeden wil van beide kanten.

F. O. D.

Maerachtich Verhael Vande Heerlijke overwinning van PIR MERIBA,

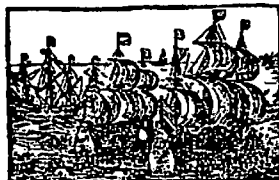
Ende de
De Reviere Seraname,

Gelegen aen 't vaste lant van America, door de
Zeeulche Oorlogschepen, en 't gene zy daer verrigt
hebben. Nevens 't weder veroveren van

Ysquepe, Boumerona en Tabago,

En wat haer verder op hare Reys ontmoet is onder het
Commando vanden Commandeur Crijnten.

Geschreven in 't Schip de Vissers-Herder, den 29 Mey
1667. Seylende tusschen Guardeloupe en Antigoa

In 's GRAVENHAGE,

gedrukt by Iohannes Rammæyn, Boeckdrucker woonende op Stadts Cingel over de Nieuwe-hav.

Echo's uit de Perswereld

Commentaren uit Nationalistische Pers.

Nadat de nationalistische pers op Java een tijdlang het zwijgen had bewaard over de voorstellen van de Nederlandsche regeering, bevatten ongeveer een week na de publicatie (10 Februari) de meeste bladen min of meer uitvoerige commentaren, waarvan de toon over het algemeen in mineur gesteld was.

Zoo schrijft het te Bandoeng verschijnende Indonesische blad *Perdjoeangan Kita*, dat voornamelijk door Pemoeda's gelezen wordt: „De Nederlandsche voorstellen beteekenen de ontbinding van de Indonesische Republiek en de ontkenning van de daaraan ten grondslag liggende beginselen. Zij houden bovendien het aftreden van den president en den vice-president in. Dit is onaanvaardbaar voor het Indonesische volk. Erger: het is een vernedering.”

Het blad vervolgt: „Wat er ook het resultaat van moge zijn, wij verwerpen de Nederlandsche voorstellen.”

Tezelfder tijd leverde het in het Engelsch verschijnende blad *Independent* — over welks verschijning niet alleen de Nederlandsche kringen op Batavia zich voortdurend verwonderen! — een beschouwing over het resultaat van de besprekingen over de Indonesische kwestie in de U.N.O. Het blad uitte zijn teleurstelling over het niet-zenden van een commissie, daar deze de juistheid zou hebben bevonden van alle beschuldigingen van de zijde van de Sowjetunie en de Oekraïne uitgesproken. Het herinnert aan de uitspraak van Atlee inzake „het herstel van het wettig Nederlandsch gezag” en maakt kenbaar, dat Engeland zich van deze verplichting moet ontdoen, als eenige uitweg ter vermindering van inmenging in de locale politiek ten detrimente van de Indonesische nationale beweging.

Als „dritte im Bunde” beschouwt de *Merdeka* op 20 Februari de Nederlandsche voorstellen.

Het blad heeft bezwaar tegen een overgangperiode, die zoo zegt het blad, de kwaadwillende Nederlanders in staat zou stellen posities te veroveren, waaruit zij slechts met bloedverlies en groote opofferingen verwijderd zouden kunnen worden. Het blad vraagt zich af hoe de toestand zou zijn als diegenen, die op het oogenblik de teugels der regeering in Nederland in handen hebben, weg zullen zijn en zegt dan: wij willen niet afhankelijk zijn van den politieken toestand in Nederland, noch van het verloop der meeningen van die Nederlanders, die hier de belangrijkste posities zullen bezetten.

Verder protesteert de *Merdeka* tegen een vorm van een gemeenebest, dat uit deelen bestaat met een verschillenden graad van zelfbestuur, zooals in de voorstellen is aangegeven. „Dit beteekent, dat de Nederlanders een Indonesische eenheid niet erkennen” schrijft het blad, dat besluit: „Wij vertrouwen de Nederlandsche voorstellen niet, er kan geen sprake zijn van een overgangperiode”.

Het blad *Rajat*, de voorstellen besprekend, constateert een afnemende lust tot commentarieeren en nog te veel den ouden geest ademen. „Niet wij, doch de Nederlanders, gesteund door de Britten, willen besprekingen om tot oplossing van het geschil te komen.” Besprekingen geven echter aan de Nederlanders de gelegenheid om de Nederlandsche positie volgens het door henzelf geteekend Charter der Vereenigde Volken uiteen te zetten.

©

De Indische medewerker van het Katholieke *Binnenhof* (Den Haag) schreef op 10 Februari een uitvoerige beschouwing, waaruit wij het volgende citeeren:

De vraag waarop het aankomt nu: is datgene, wat de Nederlandsche regeering bereid is te geven, van dien aard, dat Sjahrir en de zijnen daarin zullen toestemmen en het dus mogelijk zal worden tot eenigerlei overeenstemming te komen?

De Nederlandsche regeering is wel buitengewoon ver gegaan; niet zoo zeer in die voorstellen, waarin zij de status van Indië voor de meest nabij liggende toekomst omschrijft, dan wel in hare bereidverklaring om, na een begrensde tijdvak opnieuw de vraag in discussie te brengen, of Nederlandsch-Indië al dan niet binnen het Rijksverband zal willen blijven.

Het is voor den niet in alle onderhandelingen en diplomatieke besprekingen ingewijde onmogelijk uit te maken, of de internationale verhoudingen onze regeering dermate in een dwangpositie brachten, dat zij dit voorstel niet kon ontgaan.

De Amerikaansche pers stelt het zoo voor, alsof met dit voorstel de Nederlanders het Amerikaansche voorbeeld op de Philippijnen hebben nagevolgd. Dit zou er op kunnen wijzen, dat van die zijde op zijn minst voelbaar is gemaakt, dat men iets dergelijks wenschte; maar het spreekt vanzelf, dat dit niet meer dan een veronderstelling kan zijn; de diplomatieke onderhandelingen zijn nu eenmaal nog altijd in het duister gebleven; en wij weten b.v. niet wat de Nederlandsche regeering aan de Engelsche heeft medegedeeld in de besprekingen te Chequers. Heeft zij zich daar op bepaalde voorstellen vastgelegd? Zoo ja, in hoeverre? In hoeverre zijn de Staten-Generaal van deze dingen in kennis gesteld? De buitenstaander kan slechts dit voorstel op zijn innerlijke meritis beoordeelen, afgezien van de vraag dus, of het onontkomelijk was. En dan moet gezegd worden, dat het openen van het vooruitzicht aan één van de vier Rijksdeelen, om na een bepaalde periode, als het dit wenschte, uit het Koninkrijk te treden, in alle opzichten als een ongelukkige stap moet worden beschouwd.

Op de eerste plaats wel in principieel opzicht. In volkomen normale tijden, zou men zulk een voorstel, vrijwillig uitgaande van den gezagsdrager zelf, nog met een extreem goeden wil kunnen beschouwen als een, zij het dan aanvechtbare, daad van beleid. Nu het werd gedaan onder pressie eener revolutie, kan

het niet anders worden gezien dan als een concessie aan deze revolutie.

Op de tweede plaats in psychologisch opzicht. Ook psychologisch is dit voorstel ongelukkig. Het geeft aan de revolutionaire elementen, ook als de Nederlandsche voorstellen door Sjahrir worden aangenomen, een door de Nederlandsche Regeering zelve verschaft middel om de agitatie voor de breuk in het Koninkrijk binnen Nederlandsch-Indië levendig te houden; het zal zeer moeilijk zijn tegen een dergelijke agitatie, met welke verwerpelijke middelen zij ook mag worden gevoerd, met eenige kracht op te komen, nadat immers van Nederlandsche zijde zelve het uitzicht is geopend op de toelaatbaarheid van zulk een breuk.

Een ander bezwaar is, dat de opbouw van het Koninkrijk, zooals die in hoofdlijnen wordt geschetst, de betekenis der toekomstige Rijksconferentie tot een vraag maakt. Is die Rijksconferentie aan den inhoud van deze voorstellen gebonden? En als zij er niet aan gebonden is, zullen ze dan op zijn minst geen zwaren druk leggen op de vrije discussies en de vrije adviezen van die Rijksconferentie? Ik kan moeilijk inzien, dat dit niet in zeer ernstige mate het geval zal wezen.

Intusschen: de meest beklemmende vraag nog is deze: zullen de voorstellen aan Sjahrir en de zijnen voldoening geven? Zoo ja, zullen dan de partijen, welke op de linkervleugel van het nationalistische front staan, met zulk een besluit van Sjahrir genoegen nemen? Zoo neen, wat is dan het alternatief?

Ook hier, ten aanzien van dit voor de naaste toekomst beslissende moment, tasten wij in het duister. Alleen de Regeering kan weten, welke mogelijkheden er voor Nederland nog overblijven als de nationale beweging bij monde van Sjahrir weigert de voorstellen te aanvaarden; en ook als de linkervleugel der nationalistischen weigert Sjahrir te volgen, indien deze zich wel bereid verklaart op de Nederlandsche voorstellen in te gaan.

Hiermede heeft de Regeering, die, voorzoover uit de feiten blijkt, zich niet kan beroepen op de instemming van het parlement ten deze, wel een uiterst zware verantwoordelijkheid op zich genomen.

Ik kan voor het oogenblik slechts den wensch uitspreken, dat de feiten zullen aantoonen, dat zij terecht van oordeel is geweest, deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

